Verdwenen Monumenten

Zakenpanden in de Nassaustraat

Aruba is rijk aan monumenten. Er zijn echter ook oude panden geweest die werden verwaarloosd; zij raakten in verval en zijn uiteindelijk afgebroken. Of zij hadden hun functie verloren en moesten wijken voor nieuwbouw. Deze serie artikelen gaat over de verdwenen monumenten die wellicht een plaats op de monumentenlijst verdiend hadden.

door **Evert Bongers**

De Caya G.F. (Betico) Croes heette in de afgelopen eeuw de Nassaustraat. Het was dé winkelstraat; niet alleen van de stad, maar van het hele eiland en er stonden prachtige koopmanshuizen. Het oudste was de zaak van S.N. Ecury. Als een van de vooraanstaande zakenlieden van het eiland had Segundo Nicasio Ecury, algemeen bekend als 'Dundun' (spreek uit Doendoen), vader van verzetsheld Boy Ecury, een opvallend winkelpand midden in de Nassaustraat. Het was gebouwd in 1927 en viel destijds op doordat het twee verdiepingen had temidden van allemaal lage stads-cunucuhuizen. Dundun Ecury handelde onder meer in auto's (Ford, Lincoln) en autobanden (Firestone), maar hij was ook was vertegenwoordiger van de Landsloterij, wat zijn zaak tot het levendig centrum van de hoofdstraat maakte. Op de bovenverdieping was een 'roof garden', een café: een unicum in die tijd. De auto-showroom van Ecury Motors was tegenover de dump op Parkietenbos; het pand staat er nog steeds en wordt tegenwoordig gebruikt voor opslag van een ijzerhandel.

De vooraanstaande familie Ecury (Dundun was consul van Haïti) bewoonde een van de fraaiste stadserven van Oranjestad aan de Schelpstraat. Het is door de Stichting Monumentenfonds gerestaureerd en biedt nu onderdak aan het Archeologisch Museum. De familie had ook een buitenhuis op Palm Beach, plantage San José, op een terrein waarop momenteel de Acqua Condomiums worden gebouwd. Het Ecury-gebouw, op de hoek van de Nassaustraat en de Kruisweg, is in de loop van de afgelopen eeuw ingesloten door andere tweeverdiepingspanden en het heeft daardoor zijn karakteristieke voorkomen verloren. Het is nu, met dichtgepleisterde gevel en winkeltjes zonder enig allooi, niet meer te herkennen als het voornaamste winkelpand van bijna een eeuw geleden.
In de jaren '30 van de vorige eeuw kwamen Joodse immigranten uit Oost-Europa naar Aruba en Curaçao. Velen van hen waren Polen, die de bittere armoede en dreigende godsdienstvervolging in hun land wilden ontvluchten. Zij waren veelal ongeschoold en praktisch ongeletterd: zij spraken en schreven uitsluitend Jiddisch. Maar zij openden winkels waar zij van alles verkochten wat mensen maar nodig hadden, vooral goedkope kleding en schoeisel. Enkele van deze zaken bestaan nog steeds, zoals La Linda, opgericht door Kalman Hochman en La Moderna (lokaal beter bekend als Chipi-chipi) van Benjamin Pick. Sommige van deze zakenlieden zetten panden neer die decennia lang tot de opvallendste van de Nassaustraat behoorden. De bekendste naam is wel die van Spritzer & Fuhrmann, de meest vooraanstaande juwelierszaak van het eiland, een internationaal begrip. Wolf Spritzer, afkomstig uit Budapest en Charles Fuhrmann, uitgeweken uit Roemenië, troffen elkaar op Curaçao, waar zij eenvoudig als horlogemakers begonnen en van daaruit hun zakenimperium uitbreidden. Zij openden zaken op Aruba, Bonaire, Sint Maarten en zelfs in New York, op Manhattan. Aanvankelijk heette hun zaak 'The German Watchmaker', maar die werd veranderd. Spritzer & Fuhrmann, 'the jewelers of the Caribbean' verkocht juwelen, horloges, kristal en porselein van de beste kwaliteit. Hun pand, op de hoek van de Nassaustraat en de Hendrikstraat, was bekend om het opvallende klokkenspel op de gevel dat elk half uur ging spelen.
In de jaren '80 is het bedrijf in moeilijkheden geraakt door het instorten van de markt van de cruiseschepen (het koop-publiek) en de devaluatie van de bolivar en het heeft overal zijn deuren moeten sluiten. In het pand is nu een 'duty-free' zaak gevestigd; het klokkenspel is verdwenen.

Een andere zakenpand dat opviel in de Nassaustraat was dat van Fuchs en Gelbstein. De zaak was in 1932 opgericht door Adolf Fuchs, Israel Gelbstein en Haïm Gottfried, die zijn aandeel echter al snel aan zijn partners verkocht. Het winkelpand werd bij de grote brand die de Nassaustraat in 1948 trof, geheel verwoest maar het werd binnen twee jaar later herbouwd. Het nieuwe winkelpand van Fuchs & Gelbstein, schuin tegenover het Ecury-gebouw, had een voor Aruba opvallende art deco-architectuur. Later werd de naam 'No 1 Store' gevoerd. Ook hier werden algemene gebruiksartkelen verkocht tegen heel redelijke prijzen.

Fuchs en Gelbstein haalden hun producten uit het Verre Oosten, voornamelijk uit Japan. Zij spraken zelf Japans, hetgeen het zaken doen vergemakkelijkte. Zij verkochten hun artikelen onder hun eigen merknaam: Fu-Ge. De kwaliteit van de producten liet echter, vergeleken met de standaard van tegenwoordig, nogal te wensen over: gekleurde shirts waren na enkele malen wassen praktisch kleurloos, schoenen scheurden na enige tijd open en speelgoed was gemaakt van dun blik waar menig kind zijn vingers aan sneed.
De eigenaren van de 'No 1 Store' kregen helaas ruzie: de geschillen sleepten zich vele jaren voort en het pand raakte in verval. In 1995 werd het afgebroken. Waar eens een van de meest karakteristieke winkelpanden van de Nassaustraat stond, gaapt nu een braakliggend stuk terrein, waar niet eens een parkeerterrein is ontstaan: kenmerkend voor de teloorgang van de mainstreet van Oranjestad, waarvan de oude glorie zelfs door de recente facelift niet kan worden hersteld.

De 'No 1 Store' tussen Wimco en Hotel Scala, jaren '60

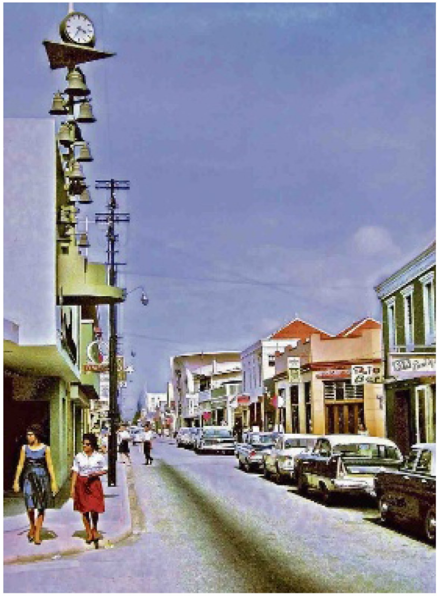
De Nassaustraat in 1964 met Spritzer & Fuhrmann en het klokkenspel

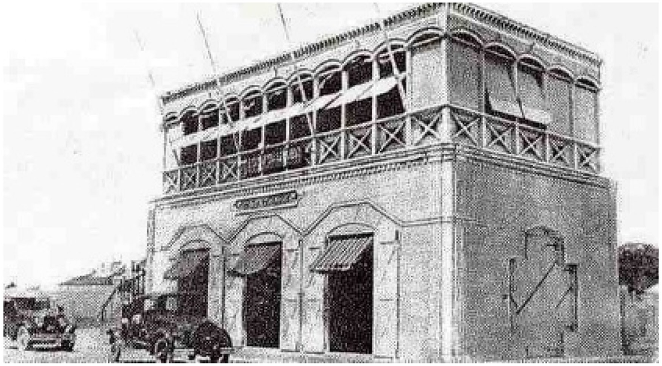
Het S.N. Ecury gebouw met de roof-garden (1927)